

Forskning och utredningar/Hotti

26.5.2003

FÖRFRÅGAN OM VISSTIDSANSTÄLLNINGAR I KOMMUNSEKTORN I JANUARI 2003

Syfte och utförande

Enligt det inkomstpolitiska avtalet 2003–2004 skulle anvisningar som baserar sig på rådande lagstiftning sammanställas om de juridiska grunderna för tidsbundna tjänste- och arbetsavtalsförhållanden. Tidsfristen för sammanställningen gick ut 31.5.2003.

Det har inte funnits någon riksomfattande statistik över grunderna för tidsbundna anställningar. Därför skickade Kommunala arbetsmarknadsverket i januari en förfrågan till kommunerna och samkommunerna om grunderna för visstidsanställningar. Förfrågan gällde både månadsavlönad och timavlönad personal som fick lön vid den aktuella tidpunkten. Anställda med sysselsättningsstöd och timlärare i bisyssla räknades inte med. Uppgifterna gavs enligt läget 31.1.2003. Sammanlagt 490 svar skickades in och svarsprocenten blev 76. Utredningen täcker nästan 90 % av den kommunala personalen.

Andelen visstidsanställda

De 490 kommuner och samkommuner som besvarade förfrågan hade sammanlagt 333 070 anställda. Av dessa hade 259 733 personer, dvs. 78 %, fast anställning och 73 337, dvs. 22 %, tidsbunden anställning. Ökningen i antalet fasta anställningar verkar ha fortgått också under de senaste åren. Av resultatet att döma har den fastanställda personalens andel vuxit med tre procentenheter under de två senaste åren. Enligt Statistikcentralens kommunala personregister hade 25 % av de kommunanställda tidsbunden anställning i oktober 2001. Ser man till de olika förvaltningsområdena fanns det mest visstidsanställda inom undervisnings- och kulturväsendet (29 %) och minst i övriga tjänster (12 %). Samkommunerna har gett uppgifter för bara ett förvaltningsområde, t.ex. har sjukvårdsdistrikten gett uppgifter för social- och hälsovården. Se tabell 1.

Grunder för visstidsanställning

I enkäten ombads kommunerna och samkommunerna uppge den huvudsakliga grunden för sina tidsbundna anställningar. Endast en orsak kunde uppges per anställd. Visstidsanställda timlärare placerades i grupperna på samma grunder som övriga visstidsanställda.

Redan när enkäten gjordes stod det klart att uppgiften var arbetsdryg och besvärlig. Även om grunderna för de tidsbundna anställningarna har angetts i arbetsavtalen har endast få kommuner och samkommuner registrerat uppgifterna. Arbetsavtalen måste i allmänhet gås igenom för att man skulle kunna ge exakta uppgifter. Så gjorde också många av dem som svarade.

Majoriteten (75 %) av kommunerna och samkommunerna uppgav att svaret i huvudsak baserade sig på exakta uppgifter. För två procent av de tidsbundna anställningarna kunde de tillfrågade inte ens ge en uppskattning av orsaken till tidsbundenheten.

Över hälften (51 %) av de visstidsanställda bestod av vikarier som var absolut nödvändiga för servicen inom kommunsektorn. Såväl antalet som andelen vikarier var störst inom social- och hälsovården (67 %). Den näst viktigaste orsaken till visstidsanställning var skötsel av en vakant tjänst eller befattning (14 %). Dessa grunder

Forskning och utredningar/Hotti

26.5.2003

var förklaringen till två tredjedelar av alla visstidsanställningar. Andra viktiga orsaker var säsongsbetonat eller kortvarigt arbete eller tillfälligt behov av extra personal (10 %), projektbetonat arbete (8 %) och avsaknad av behörighet för tjänsten/befattningen (3 %). Utbildningsskede, praktik eller läroavtal utgjorde grunden för tre procent av visstidsanställningarna.

I fyra procent av fallen var det fråga om någon annan grund än de som specificerats i frågeformuläret. Exempel på sådana grunder var bl.a. arbetsrotation, ersättare och tidsbegränsat arbetstillstånd. I denna grupp hade också felaktigt placerats bl.a. vikariat, som borde ha specificerats i sin egen grupp, och sysselsatta och provotidsanställda, vilka inte alls hör till enkäten eftersom de inte är visstidsanställda. Se tabell 2.

Grunder för vikariat

Av de tillfrågade kunde 67 % ge i huvudsak exakta uppgifter om grunderna för visstidsanställningar. I 14 % av fallen fanns inga uppgifter om orsaken att tillgå. De viktigaste enskilda orsakerna till vikariat var sjukledighet (20 %), familjeledighet (15 %) och semester (11 %). Nästan hälften av vikarierna var anställda på någon av dessa grunder. Alterneringsledighet, deltidspension och deltidstillägg har ökat i popularitet under de senaste åren och har därmed också fått större andel bland grunderna för vikariat. I 12 % av fallen hade vikarien anställts på någon av dessa tre grunder. Annan tjänst-/arbetsledighet var orsaken till 13 % av vikariaten. Som andra orsaker till vikariat (10 %) nämndes skötsel av annans tjänst/befattning, rehabiliteringsstöd för viss tid, delinvalidpension och privata orsaker. Se tabell 3.

Definition av grunden för visstidsanställning

Merparten av de tillfrågade ansåg det inte vara svårt att definiera orsaken till visstidsanställning. I de kommuner som hade svårigheter var det fråga om bl.a. följande situationer:

- Så många organisatoriska förändringar i kommunen/samkommunen att det är svårt att veta vad som är bestående
- Instabil verksamhet, t.ex. varierande antal elever/timmar inom undervisningsväsendet
- Svårt att fylla deltidsanställningar om de inte kan slås ihop till en hel vakans
- Problem med enskilda yrkesgrupper, t.ex. skolgångsbiträden, personliga assistenter och timlärare.

Forskning och utredningar/Hotti

26.5.2003

26.5.2003

Förfrågan om visstidsanställningar i kommunsektorn i januari 2003

Förfrågan gällde både månadsavlönad och timavlönad personal som fick lön vid den aktuella tidpunkten. Anställda med sysselsättningsstöd och timlärare i bisyssla räknades inte med. Uppgifterna gavs enligt läget 31.1.2003. Samkommunerna gav uppgifter bara för ett förvaltningsområde (t.ex. gav sjukvårdsdistrikten uppgifter för social- och hälsovården). Svarsprocent 76, täcker ca 90 % av personalen.

Tabell 1: Kommunal personal med lön 31.1.2003, procentuell andel. Som visstidsanställda uppgavs inte anställda som vid sidan av den tidsbundna befattningen hade ett ordinarie tjänste- eller arbetsavtalsförhållande hos kommunen eller samkommunen.

	Allmän förvalt- ning	Social- och hälsovård	Undervisning och kultur	Övriga tjänster	Samman- lagt
a) Antal tillsvidareanställda, dvs. s.k. fastanställda	81,7	77,8	71,5	88,4	78,0
b) Antal visstidsanställda förutom sysselsatta och timlärare i bisyssla	18,3	22,2	28,5	11,6	22,0
Sammanlagt	(Antal) 100,0 (14 681)	100,0 (187 374)	100,0 (81 998)	100,0 (49 017)	100,0 (333 070)

Tabell 2: De visstidsanställdas fördelning 31.1.2003 enligt den huvudsakliga grunden för tidsbunden anställning, procentuell andel. Endast en grund kunde uppges per anställd. Visstidsanställda timlärare i huvudsyssla placerades i grupperna nedan på samma grunder som övriga visstidsanställda. Om exakta uppgifter inte fanns att tillgå räckte en uppskattning.

	Allmän förvalt- ning	Social- och hälsovård	Undervisning och kultur	Övriga tjänster	Samman- lagt
a) Vikariat	32,3	67,4	30,4	23,6	50,7
b) Skötsel av vakant tjänst (ej de som hör till punkt f)	3,4	9,6	11,3	2,4	9,1
c) Skötsel av vakant arbetsavtalsbaserad befattning medan befattningen besätts (ej de som hör till punkt f)	2,5	7,0	1,8	2,8	4,9
d) Utbildning som grund för tidsbunden anställning	0,5	1,8	0,5	0,0	1,2
e) Praktikanter, anställda med läroavtal o.d.	4,4	1,2	2,3	3,3	1,8
f) Ej behörig för tjänsten/befattningen (ingen behörig har funnits att tillgå)	0,2	0,5	9,2	0,1	3,0
g) Den anställdes egen begäran	0,6	0,2	0,3	0,7	0,3
h) Icke-etablerad verksamhet, försöksverksamhet	4,5	1,1	3,6	1,8	2,1
i) Organisationsreform e.d.	2,1	0,8	0,5	0,8	0,8
j) Projektbetonat arbete	24,5	2,1	6,5	35,4	7,7
k) Säsongsbetonat eller kortvarigt arbete, tillfälligt behov av extra personal	16,2	4,8	16,8	12,5	9,5

Forskning och utredningar/Hotti

26.5.2003

l) Verksamheten har skurits ner eller upphört	0,4	0,1	0,5	0,2	0,2
m) Någon annan orsak som beror på arbetets natur	1,4	0,7	4,9	1,7	2,0
n) Någon annan orsak, vilken?	5,8	1,7	9,0	5,9	4,4
o) Grunden är inte känd	1,2	1,1	2,5	8,6	2,3
Sammanlagt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(Antal)	(2 432)	(40 780)	(21 160)	(7 530)
					(71 902)

Tabell 3: Vikariernas fördelning 31.1.2003 enligt grunden för vikariatet, procentuell andel. Om exakta uppgifter inte fanns att tillgå räckte en uppskattning.

	Allmän förvalt- ning	Social- och hälsovård	Undervisning och kultur	Övriga tjänster	Samman- lagt
a) Familjeledighet (moderskaps-, faderskaps-, föräldrale- dighet, vårdledighet eller partiell vård- och föräldrale- dighet)	18,6	12,6	23,0	12,4	14,5
b) Tillfällig vårdledighet	0,5	0,8	0,9	0,1	0,8
c) Sjukledighet	19,1	19,6	20,4	26,6	20,1
d) Semester	8,2	13,9	1,9	9,6	11,4
e) Utbildning, studieledighet, ledighet för forskning	3,9	3,3	4,2	3,1	3,5
f) Alterneringsledighet	7,9	4,5	7,1	10,7	5,4
g) Deltidstillägg	4,9	4,2	0,8	4,0	3,6
h) Deltidspension	4,9	3,6	1,9	4,6	3,4
i) Annan tjänst-/arbetsledighet	18,0	11,6	19,8	11,4	13,2
j) Någon annan orsak, vilken?	5,3	12,3	3,2	1,9	10,0
k) Grunden är inte känd	8,8	13,5	16,7	15,5	14,1
Sammanlagt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	(Antal)	(760)	(26 946)	(6 267)	(1 940)
					(35 913)